

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΚΡΟΥΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΝ

Κυρίαί τῆς τιμῆς

ΙΣ ἐστὶ κύριος ; Ὁ ἔχων κυριότητα, ἐξουσίαν ὁ κυριεύων τινός, ὁ ἐξουσιαστής τινός.

Λοιπὸν, λέγοντες «οὗτος κύριος τῆς τιμῆς τοῦ δεῖνος» τί λέγομεν; «Οὗτος κυριεύει, οὗτος εἶνε ἐξουσιαστής τῆς τιμῆς τοῦ δεῖνος.» Πράγμα ὀλέθριον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς ἐκεῖνον, οὗτινος ἡ τιμὴ ἐξουσιάζεται ὑπὸ ἄλλου!

Καὶ ἄρα «κυρίαί τῆς τιμῆς τῆς βασιλείσης» λέ-

γοντες βαττολογοῦμεν· ὑβρίζομεν ὅ, τι ὑπέρτιμον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ.

Ὁ πρῶτος ὅστις ἐτόλμησε τοιοῦτο νὰ προφέρῃ ἀναιδές, τοιοῦτο ἐναγές λόγιον, ἐξάπαντος ὑπῆρχεν ἀμαθέστατος, ἐπειδὴ ἀδύνατον τὸ νὰ ἐπρόφερον αὐτὸ ἐν γνώσει τῆς φυσικῆς σημασίας. Ἦθελε νὰ σημάνη κυρίαν ἀπονέμουσαν τιμὰς, κεκλημένην πρὸς περιποίησιν τιμῶν παρὰ τῆ βασιλείσης, ἐνὶ λόγῳ δέσποιναν ἢ δεσποινίδα τιμητήριον τῆς βασιλείσης, καὶ ἐκακολόγησεν εἰπὼν «κυρίαί τῆς τιμῆς τῆς βασιλείσης.»

Ἦγνύει τὴν τε γλῶσσαν αὐτοῦ, καὶ τὴν γαλλικὴν ἐξ ἧς ὅλως ἀδαῶς μετεγλώττισεν. Οἱ Γάλλοι λέγουσιν *dame d'honneur* (κυρίαί τιμῆς),

αὐτὸς δὲ τὸ ἐξέλαβεν ὡς *dame del'honneur* (κυρία τῆς τιμῆς), τοῦτο δὲ τὸ ἄρθρον τῆς παρεμύρφωσε καὶ ἀνέτρεψε τὰ πάντα.

Τούλάχιστον, εἰς τὸν πληθυντικὸν ἂν ἔτρεπε τὸν ἐνικὸν τοῦ *τιμῆ!* "Ἄν, φέρ' εἰπεῖν, ἔλεγε «κυρία τῶν τιμῶν τῆς βασιλείσσης» δὲν θὰ ἠσέβει, διότι ἄλλο δύναται νὰ δηλοῖ *τιμῆ* βασιλείσσης, καὶ ἄλλο *τιμαὶ* βασιλείσσης· διὸ καὶ ὑπάρχει ἐπὶ οἰκοσήμεου κάλλιστόν τι ἀνδρὸς προτιμῶντος τὴν τιμὴν τῶν τιμῶν λακωνικὸν ἀπόφθεγμα, ἔχον οὕτω· **τιμὴν οὐχὶ τιμάς.**

Ἵστε διαφέρουν τὰ δύο ταῦτα οὐσιωδῶς· ὁ δ' ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Δεσποινίς, δεσποσύνη

Δίδεται μὲν νὰ λέγωμεν δεσποσύνην ἢ καὶ δεσποινίδα πᾶσαν θυγατέρα οἰκοδεσπότου, εἶνε δὲ χαριέστερον τὸ *δεσποινίς*, ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ *δέσποινα*· ἀλλ' ὅταν ἡ κόρη προβῆ εἰς ἡλικίαν, καὶ συμβῆ νὰ μείνῃ ἄγαμος μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ, πεντηκοστοῦ ἢ καὶ ὀγδοηκοστοῦ ἔτους αὐτῆς, τὸ νὰ ἐξακολουθῇ προσαγορευομένη *δεσποινίς*, μικρὰ δηλαδὴ κόρη, καταντᾷ παρωδία διδούσα ἀφορμὴν εἰς γέλωτα. Διὰ τοῦτο μὲ φαίνεται ὅτι συμφέρει εἰς τὰς κόρας νὰ προσαγορευῶνται μᾶλλον *δεσποσύναι* ἀπὸ τῆς *τρυφερᾶς* αὐτῶν ἡλικίας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη ὄριον χρόνου ἀφ' οὗ νὰ παύσῃ προσαγορευομένη *δεσποινίδες*.

Ὀδαλίση

Οἱ Ὀθωμανοὶ ὀνομάζουσι *οδαλίς* (ἐκ τοῦ *οδά*, δώματος ἢ θαλάμου) τὰς θαλαμηπόλους ἢ *ἄβρας* (*filles de compagnie*), ἃς οἱ εὐπορώτεροι αὐτῶν ἀγοράζοντες ἔχουσι εἰς τοὺς γυναικωνίτας των. Ταύτας οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμέτεροι προφέρουσι *οδαλίτισσας*, τοὺς ἡμετέρους δ' ἀκούσαντες νὰ λέγωσιν *οδαλίτισσα* (κατὰ τὸ βασιλίτισσα), οἱ γάλλοι περιηγηταὶ ἢ πρεσβευταὶ, καὶ μηδὲν δόσαντες προσοχὴν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως, ἀντὶ νὰ γράψωσι *Odaliquisse*, ἢ, ὀρθότερον, *odaliqne*, ἔγραψαν *odalisque*, παραθέσαντες οὕτω τὸ σ τῆς ἐλληνικῆς προφορᾶς. Ἐκ τῶν γάλλων περιηγητῶν ἔλαβον αὐτὸ οἱ γάλλοι ποιηταὶ, ἐκ τούτων δὲ οἱ καθ' ἡμᾶς, γράφοντες τυφλῶς *οδαλίσην* τὴν *οδαλίτισσαν*. Καὶ κερδαίνουσι μὲν οὕτω μίαν συλλαβὴν ἐν τῷ στιχουργεῖν, ἐξελέγχονται δ' ὡς ψιττακίζοντες καὶ αὐτὰς τὰς γλωσσικὰς παρακρούσεις τῶν Γάλλων.

Ὡς γείτονες τῶν Ὀθωμανῶν, μάλιστα δὲ καὶ συγχρώμενοι αὐτοῖς οἱ πλεῖστοι, εἴμεθα μᾶλλον ἀσύγγνωστοι ἢ οἱ Φράγκοι ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἣν πάσχομεν, θέλοντες ἔστιν ὅτε ν' ἀναφέρωμεν τουρκικὴν τινα φράσιν ἢ λέξιν ἢ ἀπόφθεγμα. Πολλάκις ἐγέλασα ἰδὼν γεγραμμένον, ἀντι *ιαγνις ὀλδοῦ* (λαθος ἔγινε) *γιαγλις ὀλδοῦ*, σημαῖνον *λαδοδουλειὰ* ἔγινε.

Τὰ Ἐπισκεπτήρια Πιττάκια

Συγχωρήσατε ν' ἀποκαλέσω μισόκαλον τὸ παράδοξον ἔθος τῶν κυριῶν ἡμῶν, ὅσα καὶ ἐπὶ φερόντων ὀλόγραφον τὸ ὄνομά των ἐπισκεπτηρίων μεταχειρίζονται τὰ γαλλικὰ στοιχεῖα, ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν.

Τί θέλουν οὕτω νὰ σημάνωσιν ; ὅτι καὶ ἐπὶ τούτων χαριέστερα τῶν ἑλληνικῶν εἶνε τὰ λατινικὰ στοιχεῖα ; ἀλλὰ δὲν βλέπουν ὅτι τοῦ αὐτοῦ γραφικοῦ εἴδους εἶνε τὰ τε λατινικὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ, καὶ ἐπομένως τὴν αὐτὴν ἔχουν ἐπιδειξιν ; Πλὴν τῶν C, D, G, J, Q, R, S, U, πάντα τ' ἄλλα γράμματα τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου εἶνε τὰ αὐτὰ τοῖς ἑλληνικοῖς, A, B, E, H, I, K, M, N, O, P, T, X, Y, Z.

Ἄλλὰ καὶ τὸ C εἶνε ἡμισυ O, τὸ F δὲν διαφέρει τοῦ ἡμετέρου Γ, εἰμὴ καθ' ὅτι εἶνε οἶον διπλοῦν Γ, ἢ δίγαμμα· τὸ L δὲ πάλιν εἶνε Γ ἀνεστραμμένον· τὸ Q, ὅχι, δὲν εἶνε χαριέστερον τοῦ ἡμετέρου Ω· τὸ V τί ἄλλο εἶνε ἢ Λ ἀνεστραμμένον ; Ἐχομεν δ' ἡμεῖς ἔπειτα τὸ Φ, τὸ Δ, τὸ Θ, τὸ Ξ, τὸ Σ, τὸ Ψ, κάλλιστα, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀρτιότητος καὶ συμμετρίας. Ὡστε ὁ καλλιγραφικὸς λόγος εἶνε πρόφασις· διακοσμοῦνται δὲ καὶ ποικίλλονται καὶ τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα ἐν μονογράμμασι (*chiffres*) καθὼς τὰ λατινικὰ· οὐδὲ περὶ τούτου ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Ἡ θέλουν νὰ εἴπωσιν ; ὅτι τιμητικώτερα εἶνε τὰ λατινικὰ, ὡς γαλλικὰ μάλιστα ;

Ἄλλοίμονον ! ὅταν ἓν ἔθνος αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ τόσην ταπεινώσιν, ὥστε νὰ θεωρῇ ὡς αἰρετωτέραν τῆς ἰδίας σημαίας μίαν ξένην, — ἐπειδὴ τί ἄλλο διακριτικώτερον ἔθνους ἢ ἡ γλῶσσα ; — ἤδη ἀπημπούλησεν ἐαυτὸ τὸ ἔθνος τοῦτο, ἢ εἰς ἐκείνην εὐρίσκεται τὴν ὀλεθρίαν ὁδόν. Ἄντικρυς ἀλλοφρονεῖ πρὸς τοὺς προγόνους του, οὐ μόνον ἐκείνους οἵτινες ὑπῆρξαν τῆς οἰκουμένης πυρσοί, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν μέσων αἰῶνων τῆς παχυλῆς ἀμαθείας τοῦ γένους, ὅτε καὶ Χῆροι καὶ Κρήτες καὶ Ῥόδιοι καὶ ἡ Πελοπόννησος ὅλη ἐμάχοντο κατὰ τῆς διεφθαρμένης φραγκικῆς ἐπικρατήσεως. Ἐτήρουν καὶ τότε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὰ ἔθνικα των γράμματα· καίτοι δ' εἶχον ἀπολέσει ἀπὸ τῆς γλώσσης των

καὶ αὐτὴν τὴν λέξιν βασιλείον, ἔλεγον μὲν ἀντὶ τοῦτου *ρήγάτον*, ἐπειδὴ καὶ *ρήγας* ἀπεκάλουν τοὺς βασιλεῖς, ἀλλὰ τὰς ξενοφάνους λέξεις ταύτας ἔγραφον τοῦλάχιστον γράμμασιν ἑλληνικοῖς ζεῖποτε.

Ἄλλως, ἂν πρὸς ταῖς ἀλλοτρίαις λέξεσι μετεχειρίζοντο καὶ τὰ ἀλλότρια γράμματα ἀντὶ τῶν ἰδίων, πᾶν ἄλλο σήμερον ἢ Ἑλληνες θὰ ἀπεκαλούμεθα οἱ ἀπόγονοί των. Καὶ ἴσως μὲν οἱ τότε νῦν ἔχον ποιοῦντες χρῆσιν τῶν γαλλικῶν μᾶλλον στοιχείων ἐν τοῖς ἐπισκεπτηρίοις οὐδαμῶς περὶ τοῦτου φροντίζουν, οὐδὲ πονοῦν, ἀλλὰ πονοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι δηλοῖ, ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἔχει νὰ σημάνη τὸ **"Εθνος**.

Ἡ φρονοῦν ὅτι τὰ γαλλικὰ γράμματα καθιστῶσιν εὐφωνοτέραν τὴν προφορὰν τῶν ὀνομάτων, τρέποντα αὐτὴν ἐπὶ τὸ γαλλικώτερον; Ὡραία εὐφωνία! Πᾶν πρᾶγμα καθίσταται καλὸν ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἐν δ' ἀλλοτρίῳ σκαιὸν καὶ ἀνάρμωστον. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ διὰ γαλλικῶν στοιχείων προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ προειρημένου φρονήματος.

Πῶς δύναται ν' ἀρέσῃ τὸ νὰ λέγηται, παραδείγματος χάριν, ἡ κυρία Βαρδαλάχου, *madame Vardalachos* (προφερόμενον *Βαρδαλαχός*), ἢ ἡ κυρία Σαρημιχάλη *madame Sarimichalis* (πρόφερε *Σαρημικαλὶς*) ἢ ἡ κυρία Καλονάχη *madame Calonachi* (πρόφερε *Καλοναχὶ* ἢ *Καλοναχὶ*), ἢ, τέλος, ἡ κυρία Καρατσάλη *madame Carazalli* (πρόφερε *Καραζαλλῆ*, διότι, ὡς γνωστὸν, τὸ *z* παρὰ τοῖς Γάλλοις προφέρεται ὡς τὸ ἡμέτερον καὶ ὄχι, ὡς παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς, *ts*). Ταῦτα, λέγω καὶ ἐρωτῶ, πῶς δύνανται νὰ φανῶσιν εὐφωνα;

Καὶ ἂν δ' εὐηρέστουν οὕτω πως ἐστρεβλωμένα εἰς τινὰς ἀκοὰς, πρέπει ἄρα γε νὰ γίνωνται; Ποῖος Ἄγγλος τὸ κάμνει; ποῖος Γερμανός; ποῖος Ἰταλός;

Τί πράγματα εἶνε αὐτά! τί μωρία λογισμῶν! τί κούφη φιλοτιμία ἐν κροταλισμῷ παραχόρδῳ!

Παραπλαττόμεθα· δὲν ἐννοεῖτε ὅτι παραπλαττόμεθα, καὶ ὅτι παραπλαττόμενοι σμικρυνόμεθα, γελοιοποιούμεθα, χανόμεθα;

Ἄλλ' εἰς λόγος ὑπολείπεται. Μήπως διότι ἀφίνονται τοιαῦτα ἐπισκεπτήρια πιττάκια καὶ εἰς οἴκους ἀλλογλώσσων ξένων ἐν Ἀθήναις, οὗτοι δὲ ὡς ἀλλόγλωσσοι θὰ ἠγνόουν τίνος ὄνομα διαλαμβάνεται ἐν αὐτοῖς, ἂν ὑπῆρχε σημειωμένον ἑλληνικοῖς γράμμασι, μήπως διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται εἰς τοῦτο;

Ἀκούσατε. Κ' ἐγὼ ὁ ἀναίσθητος εἰς τὸ ἀξιοπρεπὲς τῆς παραπλά-

σεως περί ἧς εἶπα, κ' ἐγὼ ὁ ἀφιλότιμος ἐξεμέτρησα ἐν παντοίοις τῆς Ἐσπερίας πόλεις καὶ μόνος καὶ μετὰ τῶν ἐμῶν οἰκείων βίον πολύν· καίτοι δ' ἔτυχα ὀπουδήποτε ἀντεπισκέψεων πρὸς πρόσωπα, ἀληθῶς πρόσωπα, ἀπέσχον τοῦ ν' ἀλλάξω τὰ γράμματα τῶν πιττακιδίων ἐν οἷς ἐσημαίνετο τὸ ὄνομά μου· εἶδα δὲ ὅτι τοῦτο οὐδόλως ἐφαίνετο ἄτοπον, οὐδόλως παράδοξον, οὔτε ἄπορον πρὸς τοὺς ἀλλογλώσσους μεθ' ὧν αἱ ἀντεπισκέψεις· τοῦναντίον μάλιστα (θέλετε νὰ μὲ πιστεύσετε;) εὐηρέστει, ὡς εἶχα παρατηρήσει. Ἦθελον οἱ μεθ' ὧν ἐλάμβανα σχέσεις οἴκοι νὰ ἔχωσι μετὰ τῶν πολλῶν ἄλλων πιττακίων, φερόντων ὀνόματα ἐγγῶρια διὰ τῶν συνήθων ἐγχωρίων γραμμάτων, καὶ ἐν πιττάκιον γραμμένον ἑλληνιστὶ, καὶ μάλιστα ἠγάπων νὰ τὸ ἐκθέτωσιν οἰνοὶ ἐπίδεικτικῶς, — ἐλαίαν μετὰ τῶν καστάνων, ἢ ἰσχάδα μετὰ τῶν γεωμήλων.

— C'est du grec.

— Ah ! c'est du grec ! oh ! que c'est joli.

Τὸ εὗρισκον joli. Δὲν ἀπορεῖτε ! δὲν φρίττετε ! δὲν σᾶς ἀνορθοῦνται αἱ τρίχες ! δὲν πύετε εἰς τὸν κόλπον σας τρίς ! Jolis οἱ ἑλληνικοὶ χαρκατῆρες ! Jolis τὰ στοιχεῖα τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ! Jolis τὰ γράμματα, ἅτινα ἦσαν χρήσιμα εἰς ἄνδρας ἐγείραντας Παρθενῶνας καὶ Ἐρεχθεῖα, ἢ λαλοῦντας ἀπὸ τῆς πνυκός ;

Μὰ τὸ ναί, δὲν ψεύδομαι. Τὸ «Oh ! que c'est joli» ἦτο καθὼς σᾶς τὸ λέγω. Καὶ δύο τότε καλοὶ ὀφθαλμοὶ, ὧν ἄλλως οὐδεμιᾶς θὰ ἤξι-οῦτο προσοχῆς τὸ ὄνομά μου, διὰ χρυσῶν ὀπλιζόμενοι διόπτρων, παρετήρουν αὐτὸ μετὰ περιεργείας . . . μυωπικῆς, τῆς περιεργείας ἐκαίνης, ἣτις δίδει εἰς τὴν κεφαλὴν συμπαθητικὴν τινα κλίσιν, δι' ἣν ἡ ὀξυδέρκεια φθονεῖ πολλὰκις τὴν μυωπίαν ὡς χάριν, καὶ τὸ ἐλάττωμα οὕτω καθίσταται ἐπίζηλον τῷ προτερήματι.

Θὰ μ' ἐρωτήσητε καὶ τί ἐκ τούτου ; — Τίποτε· εἶπα ἐγὼ ὅτι ἐκέρδαινα ἐκ τούτου τίποτε ; Μόνον ἐπεβεβαίουν καὶ οὕτω τὴν ὑπαρξίν μου τὴν ἐθνικὴν, τὴν ὀντότητά μου τὴν ἑλληνικὴν, ταῦτ' εἰπεῖν τὴν σεμνὴν, ὡς ἐνόμιζα, καταγωγὴν μου.

Ναί, χάριτές μου σεῖς· ναί, σέμνωμά μου σεῖς· ναί, ἔθνος μου σεῖς, σιωπάτε ! Σιωπάτε, διότι ὑπ' οὐδενὸς λόγου δικαιοῦται ἡ τισαύτη ἐθνικὴ αὐταπαρνήσις, ἀφοῦ ἐν ἀνάγκῃ δύναται καὶ νὰ χειρογραφηθῇ διὰ μολυβδίδος ξένοις γράμμασιν ὑπὸ τὸ ἔντυπον τὸ ὄνομα καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Σφαῖρα ὡς βλήμα

Σφαῖρα εἶνε πράγμα σφαιρικοῦ σχήματος ἐξ οἰασθήποτε ὕλης· ἂν τὸ πρᾶγμα εἶχε κυλινδρικὸν σχῆμα, δὲν δὲ ἦτο πλέον σφαῖρα: ἂν δὲ κωνικόν, οὔτε· οὐδὲ τοῦτο θὰ ἦτο σφαῖρα.

Σφαιρικὸν σχῆμα εἶχον τὰ βλήματα τῶν πυροβόλων ὄπλων ἕως οὗ ἐδόθη εἰς αὐτὰ τὸ κυλινδροκωνικόν· καὶ ἄρα, ὡς κυλινδροκωνικὰ, ταῦτα τὰ βλήματα ἔπαυσαν ἔκτοτε τοῦ νὰ ἦνε σφαῖραι. Ἄλλ' ὅμως πολλοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ γράφωσιν «ἡ σφαῖρα (τοῦ πυροβόλου) τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸ στῆθος, εἰς τὸ μέτωπον» φαντάσθητε ἂν καὶ Γάλλος τις ἔλεγε «la sphère l'a frappé au front!» Πῶς θὰ ἠπόρουσιν οἱ ἀκούσαντες ὁμοεθεῖς του! Τοῦλάχιστον θὰ τὸν ἐξελάμβανον ὡς ἀστεϊζόμενον.

Γινώσκετε τί μόνον ἔχει σφαιρικὸν σήμερον τὸ τυφέκιον τοῦ στρατιώτου; Ἐκεῖνο τὸ σιδηροῦν σφαιρίδιον, ὅπερ αὐτὸς λαμβάνων διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ κινῶν περιστροφικῶς ἀνοίγει τὸ κάτω τοῦ αὐλοῦ, ἵνα εἰσαῖξη εἰς αὐτὸν νέον γόμον· ἀλλὰ διὰ τοῦ σφαιριδίου τούτου ὁ στρατιώτης δὲν προσβάλλει τοὺς ἐναντίους, ἐκτὸς ἂν ἐπὶ ἀψιμαχίας μετεχειρίζετο τὸ τυφέκιόν του ὡς ῥόπαλον.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἦσαν τὰ βλήματα σφαιρικὰ, οὐχὶ ὀρθῶς ὠνομάζοντο σφαῖραι ὑπὸ τῶν φιλοτιμουμένων νὰ διορθώνωσιν τὴν χυδαίαν γλῶσσαν. Ἡ χυδαία γλῶσσα ἐγίνωσκε νὰ ὀνομάζῃ τὰ βλήματα ταῦτα ὀρθότερον τῆς τῶν δημοσιογραφούντων λογίων, λέγουσα βόλι τὸ βλήμα (ἐκ τοῦ βάλω, βολῆ ἀμφότερα). Ὅστε καὶ νῦν ὅτε τῶν βλημάτων τὸ σχῆμα ἤλλαξεν ἀπὸ σφαιρικοῦ εἰς κωνοειδές, βόλι λέγουσα πάλιν λέγει ὀρθῶς, ἐπειδὴ τὸ βόλι δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ ἦνε βόλι, δηλαδὴ βλήμα, εἴτε ἂν ἦνε σήμερον κυλινδροκωνικόν, εἴτε ἂν αὔριον κατεσκευάζετο κυβικὸν ἢ ῥομβοειδές.

Κάννη

Ἀκούω δὲ καὶ νὰ ὀνομάζεται κάννη, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ canne, ὁ σιδηροῦς τοῦ τυφεκίου σωλήν. Καὶ τί σημαίνει canne; Κυρίως σημαίνει κάλαμος. Ἄλλ' εἶνε ἄρα γε κάλαμος ὁ σιδηροῦς σωλήν οἰουδήποτε πυροβόλου; Ὅχι. Διατί λοιπὸν οἱ Γάλλοι τὸν ὀνομάζουσι κάλαμον; Μόνον διότι ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ καλάμου καὶ εἶνε διάτρητος ὡς αὐτός· ἀλλὰ πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο νὰ τὸν λέγωμεν καθὼς ἐκαίνοι, μάλιστα δὲ μεταχειριζόμενοι καὶ αὐτὴν τὴν γαλλικὴν λέξιν ἀντὶ τῆς ἐλληνικῆς τοῦλάχιστον;

Αὐλὸν ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι, οὐ μόνον τὸ γνωστὸν μουσικὸν ὄργανον, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει (ἴδε λεξικὸν Σ. Βυζαντίου) «πᾶν σωληνάρι ἢ καλάμι καὶ κάθε τι σωληροειδές· ὅθεν, αὐλῶν, στάδιον, φλέβα, κρουνός, διώρυξ, ὑδραγωγός, ἢ τρύπα τοῦ θηλυκωτηρίου, τὸ μασοῦρι τῆς φυσούνας κτλ.»

Τὸ μασοῦρι τῆς φυσούνας εἶνε πάντοτε ἐκ μετάλλου, συνήθως δὲ ἐκ σιδήρου· λοιπὸν τί ἄλλο θέλομεν ;

Τέλος, ὁ λεξικογράφος προσθέτει· «παράβλεπε τὴν λέξιν πρὸς τὰ σύριγγι καὶ κάλαμος·» ὥστε ἴδου καὶ ὁ κάλαμος (ἢ *κάννη* δηλαδὴ) ἐν τῇ λέξει *αὐλός*.

Ἄν ἀνεξετάστως ἀπομιμώμεθα τοὺς Γάλλους εἰς ὅ,τι ἂν πράττωσιν ἢ λέγωσι, κινδυνεύομεν καὶ νὰ σταυροκοπώμεθα ὡς ἐκεῖνοι, οὐχὶ συνάπτοντες τοὺς τρεῖς μόνους δακτύλους τῆς δεξιᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πέντε, καὶ ἄγοντες αὐτοὺς, μετὰ τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθος, οὐχὶ πρὸς τὸν δεξιὸν ὤμον πρῶτον, ὡς θέλει ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀριστερόν, τοῦτο θεωροῦντες ὡς χαριέστερον.

Προσωπεῖα καὶ προσωπίδες

Κωδωνᾶτοι (Κουδουνᾶτοι) ὀνομάζονται ἐν πολλαῖς χώραις ὅπου διαμένουν Ἕλληνες οἱ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεων μεταμφιαζόμενοι καὶ προσωπιδοφοροῦντες· *μασκαράδες* δὲ ἀποκαλοῦνται αὐτοὶ οὗτοι ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι. Καὶ κωδωνᾶτοι μὲν ἐκ τῶν κωδωνίσκων οὓς ἐπέσειε τὸ ποικιλόστροφον καὶ αἰολόχρουν Ἴνδαλμα τῆς Ἀφροσύνης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις· *μασκαράδες* δὲ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *maschera* (γαλλιστὶ δὲ *masque*) τουτέστι προσωπείου.

Ὡστε *κωδωνᾶτοι* μὲν δηλοῖ κωδωνισκοφόροι, *μασκαράδες* δὲ προσωπιδοφόροι, πλὴν τῆς σημασίας εἰς ἣν μετέπεσεν ἡ λέξις, δηλοῦσα καὶ ἀνθρώπους καταγελάστους ἢ ἀναισχύντους· ἀλλὰ πῶς λοιπὸν ν' ἀποκαλῶνται οἱ προσωπιδοφόροι εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν, ἀφοῦ καὶ τὸ *κωδωνᾶτοι* ξενίζει, καὶ τὸ *μασκαράδες* ἔτι χειρόν ;

Φρονῶ ὅτι ἐκ τοῦ ἰε' τῶν Εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου ἔχομεν ἐπὶ τούτῳ νὰ ὀδηγηθῶμεν ἀσφαλῶς· ἐκεῖ, τελουμένης πανηγύρεως τοῦ Ἀδωνίδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, συναπαντῶνται δύο γυναῖκες Συρακούσισαι, ὧν ἡ ἐτέρα λέγει πρὸς τὴν φίλην τῆς· «Εἶδα κ' ἔπαθα, ἀδελφή, καθ' ὁδὸν ἕως νὰ ἔλθω εἰς τὴν οἰκίαν σου. Τί κόσμος ! τί πλησμονὴ τεθρίππων ! Παντοῦ κρηπίδες, χλαμῦδες παντοῦ ! ἡ ὁδὸς καταντᾷ ἀδιάβατος.»

Ὡς κρηπίδες καὶ ὡς χλαμῦδες νοοῦνται οἱ στρατιῶται, ὧν οἱ μὲν πεζοὶ (κρηπιδοφόροι), οἱ δὲ ἵππεις (χλαμυδοφόροι)· καὶ ἰδοὺ λοιπὸν βλέπομεν πῶς δυνάμεθα νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς προσωπιδοφόρους, ἀποφεύγοντες τὰς λέξεις *κωδωνᾶτοι* καὶ *μασκαράδες*. Ἀφοῦ ἐλέγοντο συνεχδοχικῶς κρηπίδες οἱ κρηπιδοφόροι, διατί ὄχι καὶ προσωπίδες οἱ προσωπιδοφόροι ;

Ἄλλὰ θὰ ἐρωτηθῶ. Καὶ τότε πῶς θὰ διαφέρῃ ἡ ἀπλή καὶ μὴ φορουμένη προσωπίς ἀπὸ τοῦ προσωπιδοφοροῦντος ; Ἀποκρίνομαι, ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι λέγουν *masques*, τὰς τε προσωπίδας καὶ τοὺς φοροῦντας αὐτάς· «*Viens, beau masque; écoute-moi, beau masque,*» ὡς καὶ οἱ Ἴταλοὶ, ἀμφότερα ἀποκαλοῦντες *maschere*. Τοῦτο πρῶτον· δεύτερον δὲ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει καὶ τὴν λέξιν προσωπεῖον, ἐν οὐδετέρῳ γένει ταύτην, καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἐμποδίζει τοῦ νὰ ὀνομάζωμεν ἡμεῖς τοὺς μὲν προσωπιδοφόρους *προσωπεῖα*, κατὰ τὸ μορμολύκεια, ἀνδρείκελα, κτλ., τὰς δὲ κενὰς προσωπίδας ν' ἀφήσωμεν νὰ λέγωνται *προσωπίδες*, ὡς λέγονται. Καὶ τότε ὅλα βᾶστα· θ' ἀκούωμεν δὲ τὴν οἰκοδέσποιαν ἢ τὸν οἰκοδεσπότην λέγοντα πρὸς τινὰ τῶν παρ' αὐτῷ προσκεκλημένων προσωπιδοφόρων, — «Καλὸν προσωπεῖον, θὰ σὲ στενοχωρῇ ἢ προσωπίς σου· δὲν τὴν ἀφαιρεῖς ;» Καὶ πλέον θὰ λείψωσι τὰ χυδαῖα, «*Μασκαρά, δὲν βγάζεις πλέον τὴ μουτσούνά σου !*»

Bal masqué

Ὁ δὲ *bal masqué*, πῶς ἄρα γε νὰ λέγεται ; Εἶνε ὀρθὸν νὰ λέγεται *χορὸς μετημφιεσμένος* ὡς λέγεται ;

Οὐδὲν τοῦτο τὸ κατὰ λέξιν, καθὼ ὀθνεῖον, πρὸς δὲ καὶ ἀκατάλληλον· ὁ μεταμφιεσμός ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὸν χορὸν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν. ἀλλ' εἰς τοὺς τῶν προσκεκλημένων μετημφιεσμένους. Ἄχρις οὐ ἐπινοηθῆ καταλληλοτέρα τις προσωνομία, ὁ μὲν *bal masqué* δύναται νὰ λεχθῆ χορὸς ἐν προσωπεῖοις· ποικιλόστολος δὲ ὁ *bal costumé*, μετὰ ἢ ἄνευ προσωπίδων.

Κοστίζει.

Φαίνεται ὡς ἂν μὴ εἴχομεν οἱ Ἕλληνες πῶς νὰ ἐκφράσωμεν τὸ ἰταλικὸν ῥῆμα *costare* (γαλλ. *coûter*), καὶ διὰ τοῦτο ξενογλωσσούντες λέγομεν *κοστίζει*. Εἶνε ἀληθές ὅτι τινὲς ἀντικαθιστῶσι τὸ ῥῆμα *στοιχίζω*· ἀλλὰ *στοιχίζω* σημαίνει τοποθετῶ τι κατὰ στοῖχον· μῆλα, κεφαλάς, πασσάλους, κτλ. τὸ χυδαῖστί λεγόμενον ἀραδιάζω.

Οἱ ἀρχαῖοι, ἀντὶ τοῦ πόσον κοστίζει, ἔλεγον «πόσου τιμᾶται». Πόσον κοστίζουν τὰ μικρούλια; «Πόσου πιπράσκονται θρίδακες», καὶ «ὀβολοῦ» ἀπεκρίνετο ὁ πωλητής. Τοῦ ἐκόστισεν ἑκατὸν δραχμᾶς: «ἀνάλωσεν εἰς τοῦτο δραχμᾶς ἑκατόν». Αὐτὸ κοστίζει, «τοῦτο δαπάνης δεῖται». Τὸ κοστίζον ἀκριβᾶ (χυδαῖστί κοστίστικον!) ἐκεῖνοι ἔλεγον «υπερτίμιον ἢ τιμιώτατον». Αὐτὸ μού κοστίζει πολὺ, «ἔχω, ἀποκτήσας τοῦτο, πολλῆς τιμῆς». Ὁ πόλεμος κοστίζει πολλὰ: «δαπανηρότατον ὁ πόλεμος». Ἄπειρα τοῦ ἐκόστισεν ἢ λύτρωσίς του: «ἐλύθη χρημάτων μεγάλων». Κοστίζει ὀλίγον, ἢ εἶνε εὐθηνόν: «εὖωνον τοῦτο». Δὲν κοστίζει σχεδὸν τίποτε: «εὐτελής». Τίποτε δὲν σοῦ ἐκόστισε: «προῖκα ἔλαβες καὶ ἀμισθί». Ἀπὸ ὅλα τὰ κοσμήματα αὐτὸ κοστίζει ὀλιγώτερον: «τῶν κοσμημάτων τὸ ἀδαπανώτατον». Χωρὶς νὰ κοστίσῃ τι: «ἄνευ δαπάνης». Κοστίζει ζωὴν: «θανατηφόρον». Ἡ πολλή του παρρησία τοῦ ἐκόστισε τὴν ζωὴν: «ἢ ἄγαν παρρησία τοῦτον ὠλεσε». Τὸ ὀλίγον τοῦτο κέρδος τοῦ ἐκόστισε τὴν υγείαν: «τοῦ κέρδους ἀπηπόλησε τὴν ἑαυτοῦ υγείαν». Αὐτὸ τὸ ἀμάρτημα ἔχει νὰ σοῦ κοστίσῃ δάκρυα πολλὰ: «πολλῶν σοι δακρύων αἴτιον ἔσται». Μού κοστίζει ὅπου σὲ λυπῶ: «ἄκων σε λυπῶ». Αὐτὰ κοστίζουν κόπους καὶ ἔξοδα: «δεῖται ταῦτα καὶ κόπου καὶ δαπάνης». Αὐτὰ ὅλα κοστίζουν διὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν: «οὐκ ἄνευ κόπου προχωρεῖ τὰ πράγματα». Ἡ νίκη ἀκριβᾶ τοὺς ἐκόστισε: «ἐκράτησαν οὐ μὴν ἀκονίτι». Κοστίζει διὰ νὰ εὑρεθῇ: «δυσεύρετον»: διὰ νὰ κατορθωθῇ, «δυσεπίτευκτον» ἢ «δυσεπιχειρήτων»: διὰ νὰ ὁμολογηθῇ, «δυσομολόγητον» — καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα ἐκ συνθέσεως.

Βλέπετε ὅτι δὲν ἔχομεν σπάνιν φράσεων ἢ λέξεων, θέλοντες νὰ ἐκλέξωμεν τὴν καταλληλοτέραν αὐτῶν ἀντὶ τοῦ κοστίζω: ἀλλ' ἄς ἴδωμεν τίνες εὐχρηστότεραι. Ἄν, φέρ' εἰπεῖν, θέλουσα κόρη τις σήμερον νὰ ἐρωτήσῃ, — Πόσον σοῦ ἐκόστισε αὐτὸ τὸ καπελλῖνον, ἔλεγεν «ἀντὶ πόσου ἔχεις αὐτὸ τὸ καπελλῖνον», πιστεύω ὅτι καὶ θὰ ἐνοεῖτο ἀμέσως, καὶ δὲν θὰ ἐνεπαίζετο ὅτι μετεχειρίσθη ἑλληνικοῦραι.

Ἄλλο. Ἐν τῷ αὐτῷ Εἰδυλλίῳ τοῦ Θεοκρίτου, ὃ προανέφερα, ἡ μία τῶν δύο γυναικῶν θαυμάζει τὸ φόρεμα τῆς ἄλλης, καὶ τὴν ἐρωτᾷ: «Πόσου κατέβη σοι τὸ ἑμπερόνημα» ἀντὶ τοῦ «πόσον σοῦ ἐκόστισε ἢ κατὰπτυχος αὐτῆ ἐσθῆς». Μὴ δὲν εἶνε λοιπὸν εὐκόλον καὶ εἰς ἡμᾶς σήμερον νὰ λέγωμεν «Εἰς πόσον σοῦ κατέβη αὐτὸ τὸ ἐπιπλον, αὐτὸ τὸ σκεῦος ἢ αὐτὸ τὸ φόρεμα»; Μὲ φαίνεται εὐληπτότατον.

Διατί δὲ τὸ καταβαίνει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ κοστίζει; Διότι ἀναμ-

φιβόλως τὰ δαπανηθέντα δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, γεγραμμένα ἔν πρὸς ἔν κατὰ στήλην, παριστώσι τὸ ἄθροισμὰ των εἰς τὰ κάτω τῆς στήλης διὰ τῆς προσθέσεως. Ἔτι καὶ σήμερον, ἀκούοντες πολλὰ, καὶ θέλοντες νὰ μάθωμεν τὸ συμπέρασμα, λέγομεν κοινῶς, «Τὸ κάτω, κάτω εἰπέ με ν' ἀκούσω».

Λοιπὸν ἐδαπανήθησαν, παραδείγματος χάριν·

Διὰ τὸ ὕφασμα μιᾶς ἐσθῆτος	δραχ.	150
Διὰ τὰ διακοσμήματα αὐτῆς (garnitures)	»	45
Διὰ κομβία	»	8
Διὰ ῥαπτικὰ	»	25

Ἴδου τὸ κάτω, κάτω εἶνε δραχ. 218

Εἰς τόσον κατέβη (τόσον ἐκόστισεν) ἡ ἐσθῆς.

Ἄλλὰ καὶ τὸ «ἀντὶ τόσου ἔγινε» ἢ «ἀντὶ πόσου θὰ με τὴν κάμης» βεβαίως εἶνε ὀρθότατα, καὶ δὲν θὰ ἐπροξένουν κόπον οὔτε εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λέγοντος, οὔτε εἰς τὴν ἀκοήν τοῦ πρὸς ὃν ὁ λόγος· θὰ ἐξωστρακίζετο δὲ τὸ ἐξῶλες κοστίζω διὰ παντός. Ὀλίγη τις καλὴ θέλησις, μικρά τις εὐδοκία ἀπαιτεῖται, ὑπὸ τῶν κυριῶν μάλιστα τῶν μὴ ξενοζήλων, καὶ ἡ ὀρθοπέπεια ἐπανήλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς.

Σιδερόνω, κολλάρω

Πολλάκις ἦλθα εἰς ἀθημονίαν (ἐλαφρὰν εὐτυχῶς) μὴ δυνάμενος ἢ μὴ ἔχων νὰ ἐκφράσω ἄλλως πῶς εἰς τὴν πλύστριαν τοῦθ' ὅπερ ἐξυπακούομεν ἐκ τῶν ῥημάτων σιδέρωσε, κολλάρισε τὰ ὑποκάμισά μου. Τί εὐχὴ Κυρίου! ἂν οἱ ἀρχαῖοι δὲν μετεχειρίζοντο τὸ ἄμυλον ἐπὶ τῶν ὕφασμάτων, ἀλλὰ θὰ εἶχον ἐξάπαντος τρόπον ἢ μηχανὴν τινα πρὸς πάτησιν, ὀμαλισμὸν ἢ καὶ λέανσιν αὐτῶν.

Εἶχον τὸν λεγόμενον ἴπον (ψιλούμενον καὶ δι' ἐνὸς μόνου π πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἴππου) ὅστις, κατὰ τοὺς λεξικογράφους, ἦτο «μάγγανος ὅπου ἐπατῶντο τὰ ῥούχα διὰ νὰ ἰσάσωσι.»

Πολὺ καλὰ· ταιαύτην μηχανὴν ἔχομεν καὶ σήμερον, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰς ὀθόνας τὰς μὴ ἀπαιτούσας καὶ κόλλαν. Ἄλλὰ ἐργαλεῖα εἰς τοῦτο χρήσιμα διὰ τοὺς χιτῶνας καὶ τὰ λεπτὰ μαντίλια ἢ τὰ ταραντινιδιάτων δὲν εἶχον;

Εἶχον ὀμαλιστῆρα καὶ ὀμαλιστραν καὶ ὀμάλιστρον, εἶχον δὲ καὶ λεαντῆρα. Εἰς τί ἄρᾳ γε ταῦτα τοὺς ἐχρησίμευσον; Ἄν συμβουλευθῆς

τὰ λεξικά, *λεαντήρ* ἐλέγετο μὲν καὶ ὁ λεαίνων, ἰσάζων, ὀμαλύνων, ἐλέγετο δὲ καὶ τὸ ἐργαλεῖόν του. Καὶ τί ἦτο τὸ ἐργαλεῖόν του ; « τρίφτης, κόπανος, ἴγδόχρον » σὲ λέγουν τὰ λεξικά.

*Ἔστω ὁ τρίφτης δὲν χρησιμεύει ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, ἀλλὰ τὸ ἴγδόχρον καὶ ὁ κόπανος εἶναι δύο πράγματα ἐξ ὧν παράγεται ἀποτέλεσμα παρεμφερές πρὸς τὸ τοῦ λεγομένου ὑπὸ τῶν πλυντριῶν ἡμῶν *σιδήρου*, περιφερομένου ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων. Καὶ ἔχομεν λοιπὸν *ὀμαλίστρον* «ἐργαλεῖον δι' οὗ ὀμαλίζον» καὶ *λεαντήρα*, ἕτερον ἐργαλεῖον καθιστὸν *λεῖα* τὰ ὑπ' αὐτό. Τὰ δύο ταῦτα κρατῶν εἰς χεῖρας, τὸ μὲν διὰ τῆς δεξιᾶς, τὸ δὲ διὰ τῆς ἀριστερᾶς, σκέπτομαι ὅτι, διὰ μὲν τοῦ ὀμαλίστρου θὰ ἠδυνάμην νὰ καταστήσω ὑφασμά τι ὀμαλὸν, διὰ δὲ τοῦ *λεαντήρος* καὶ νὰ τὸ *λεάνω* ὥστε τὸ μὲν θὰ μ' ἐχρησίμευε νὰ *σιδερώσω*, τὸ δὲ καὶ νὰ *κολλάρω*· ἐπειδὴ δὲ τὸ ὀμαλίστρον καὶ *λεαίνει* ἐνταύτῳ, ὅταν τὸ ὑφασμα βαπτισθῆ εἰς κόλλαν, ὁ *λεαντήρ* μὲ εἶνε πλέον περιττός· ἄς τὸν ἀφήσωμεν νὰ χρησιμεύῃ εἰς ἄλλην ἐργασίαν.

Λοιπὸν *ὀμαλίστρον* τὸ δὴ λεγόμενον *σίδηρον*· θὰ ἦτο εὐκολὸς ἢ λέξις καὶ παρὰ τῷ *χυδαίῳ*· αὐτὸς θὰ λέγῃ *μάλίστρο*· *μάλιστα*, ἀλλὰ προτιμότερον τοῦτο τοῦ *σίδερο*.—Βάλε τὸ *μάλίστρο* *εἰς τὴ φωτιά*, κτλ. Ἄντι δὲ τοῦ *σιδερόνω*, *ὀμαλλίζω*. Ἡ μήπως ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διὰ τοῦ ὀνόματος *fer* καὶ τοῦ ῥήματος *repasser*, τοῦτέστι *ξαγαπερῶ*, ἐξηγεῖ σαφέστερον τὰ πράγματα ;

Τώρα· ἡ κόλλα τῶν ὑφασμάτων (ὁ *νισεστὲς*) εἶνε τὸ ἄμυλον τῶν ἀρχαίων (ἄμυλον δὲ διότι δὲν διέρχεται διὰ μύλου, καθὼς τὸ ἄλευρον)· διατί νὰ μὴ λέγωμεν ἄμυλῶ, ἔστω καὶ *ἀμυλόνω*, ἀντὶ τοῦ *σολοίκου* *κολλάρω* (*empêser*), καὶ διατί νὰ μὴ λέγωμεν ἄμυλότεγκτα τὰ ὀμαλισμένα μετὰ κόλλας, δηλαδὴ τὰ *κολληρισμένα* ὑφάσματα ;

Ἐλπίζω νὰ μὴ προσοχθήσῃ πρὸς ταῦτα ἡ γλῶσσα ἡμῶν καθαρεύουσα· ἀλλ' ἂν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα προτιμηθῆ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ *σιδερόνω* (τοῦθ' ὅπερ κυριολεκτικῶς δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ μεταβάλλω τὴν ὑπόστασιν ἢ τὴν ὄψιν οὐσίας τινὸς εἰς σίδηρον, καθὼς εἰς χρυσὸν τὸ ῥῆμα *χρυσόνω*) ἄς ἐλέγομεν τοῦλάχιστον *σιδηροπατῶ*, δι' οὗ ῥήματος θὰ ἐξεφράζετο σαφέστερον ἡ ἔννοια τοῦ πράγματος.

Ποδοπατῶ

Οἱ γράφοντες *ποδοπατῶ* φρονοῦν ἄρα γε ὅτι, ἂν ἀντὶ τοῦ ἀνυπάρχου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ῥήματος τούτου ἔγραφον *καταπατῶ*, ῥῆμα

τῆς τε νεωτέρας καὶ τῆς παλαιᾶς, δὲν θὰ ἐσήμαινον ὅ,τι θέλουν νὰ σημαίνῃ τὸ ποδοπατῶ; Ἡ νομίζουσι ὅτι τὸ καταπατῶ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ ποδοπατῶ; Πρέπει ἄρα γε νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ συνθέσει τῆς λέξεως καὶ οἱ πόδες, ὅπως σημαθῆ ὅτι διὰ τῶν ποδῶν καὶ οὐχὶ ἄλλως πατεῖ τις πράγμα τι; Λανθάνονται· πατέω σημαίνει πατῶ διὰ τῶν ποδῶν· fouler aux pieds ἐξηγεῖται καὶ ἀπλοῦν τὸ ῥῆμα πατέω, πατῶ ὑπὸ τῶν γάλλων λεξικογράφων, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἔχει δύναμιν τὸ πατῶ διὰ τῆς προσθήκης τῆς κατὰ προθέσεως.

Λοιπὸν, διατὶ προστίθεται τὸ παρέλκον ποδο; ἐξάπαντος διότι οἱ πρωτόπειροι μεταφρασταὶ, βλέποντες τοὺς Γάλλους προσθέτοντας μετὰ τὸ fouler τὰς λέξεις aux pieds. Καταλαμβάνετε τὴν ἀθλιότητα; Ἐκείνων τὸ fouler ἔχει χρεῖαν τῆς προσθήκης aux pieds, διότι ἄλλως θὰ ἐσήμαινε καὶ θλάσιν, κάταγμα, στραγγάλισμα, παράρρημα (foulure), ἐνῶ ἡμεῖς, λέγοντες πατῶ, ἀμέσως ἐξυπακούομεν ἐπίθεσιν τοῦ ποδὸς καὶ οὐδὲν ἔξάρθρωσιν αὐτοῦ ἢ θλάσιν· ἢ δὲ κατὰ ἔχει παρ' ἡμῖν τὴν σημασίαν τῆς καταφρονήσεως ἢ τῆς συντριβῆς μετ' ἀποστροφῆς καὶ βδελυγμίας.

Ἡ ὀκκά, ἢ ὀκκάς.

Ἄν ἡ μῆνᾶ τῆς μῆνᾶς κλίνεται πληθυντικῶς αἰ μῆναι τῶν μῆνῶν, διατὶ ἡ ὀκκά τῆς ὀκκάς νὰ μὴ κλίνεται αἰ ὀκκαὶ τῶν ὀκκῶν;

Διότι αἰ ὀκκαὶ τῶν ὀκκῶν κτυπαῖ κακῶς εἰς τὸ οὖς; Πῶς λοιπὸν κτυπαῖ κάλλιον εἰς τὸ οὖς; Αἰ ὀκκάδες τῶν ὀκκάδων; Πολὺ καλὰ· ἀλλὰ ἵνα ὦμεν συνεπεῖς, ἀνάγκη νὰ λέγωμεν καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ ὀκκάς τῆς ὀκκάδος, κατὰ τὸ ἢ ὀκκάς τῆς ὀκκάδος, εἰκάς, εἰκάδος κτλ. Δυσὶν θάτερον.

Λοιπὸν προτιμήσατε καὶ ἀποφασίσετε.

Ἴσως τις εἴπῃ, ὅτι οὕτω καθιέρωσεν ἡ συνήθεια. Ἡ συνήθεια! ἡ συνήθεια εἶνε πολλάκις φθορά· συνήθεια τοῦ σχοινοῦ εἶνε τὸ νὰ φθειρῇ τὸ μαρμαρίνον τοῦ φρέατος στόμιον ὀλίγον κατ' ὀλίγον· συνήθεια δὲ καὶ τοῦ σιδήρου εἶνε ἡ σκωρία. Πρέπει λοιπὸν νὰ στέργωμεν τὴν φθορὰν καὶ οὕτω νὰ προβαίνομεν φθειρόντες; Ὑπῆρξε, ναί, ἐποχὴ καθ' ἣν τὰ πάντα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀφίνοντο σκωριῶντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· ἀλλ' ἀπὸ τῆς παλιγγενεσίας αὐτοῦ ὀφείλομεν νὰ καθαρίζωμεν ὅ,τι καὶ ὅσον δίδεται· σήμερον τόσον μόνον, αὔριον πλειότερον, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Οὐδέ τις τῶν ἐπερχομένων θὰ κατακρίνῃ τὴν γε-

νεὰν τῶν ἀναστησάντων τὴν Ἑλλάδα ὅτι δὲν ἀνέστησαν συγχρόνως καὶ τὴν καλὴν τῆς ἀρχαίας γλῶσσαν, καὶ ὅτι σήμερον γράφομεν ἀκαταστάτως ὡς γράφομεν, οὐδὲν θεσπίζοντες σταθερόν· ἀλλὰ θὰ δικαιώσῃ ἡμᾶς βλέπων ὅτι ἀγαθὴν μὲν εἶχομεν κατὰ τοῦτο προαίρεσιν καὶ τάσιν, ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ κατορθωθῇ εὐθύς ἀπὸ τοῦ νῦν ὅ,τι ἀπέκειτο εἰς μέλλον ἀπώτερον.

Τὴν ὀκτὰν γράφω διὰ δύο κ, ἐπειδὴ οὕτως ἤκουσα πάντοτε αὐτὴν προφερομένην ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Μικρασίας· εἶνε δὲ ἡ λέξις τουρκικὴ, ὡς εἰκάζω, ἀφοῦ δὲν εἶνε ἐλληνικὴ.

Τρελλὸς ἢ Τρελός;

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη μεταφράσας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δράματι ἐπιγραφόμενον *Elle est folle* διὰ τῶν λέξεων *Eïte Τρελῆ*, εἶχα δόσει αὐτὸ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς ἠθοποιούς πρὸς διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς· εἰς δὲ τούτων, ἐνῶ τὸ δράμα ἐδοκιμάζετο, ἐτύγχανα δὲ παρῶν, μοὶ ἀπέτεινε τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἔγραφα τὸ *τρελῆ* δι' ἑνὸς μόνου λ, θέλων ἴσως καὶ οὕτω νὰ ἐπιτείνω τὴν τῆς τρέλας ἔννοιαν.

Ἔσπευσα νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς ἐπιεικοῦς πρὸς τὴν ἀμάθειάν μου ἐρμηνείας ταύτης, ἀλλὰ ματαίως· ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι γράφουν ἀνεξετάστως καὶ ἀβασανίστως τὴν τρέλαν διὰ δύο λ, ὁ ἐλεγκτὴς μου ἔμεινε ἀμετάπειστος, ὅτι ἡ τρέλα ἀπαιτεῖ δύο λ· ἐπομένως καὶ εἰς τὰς τοιχοκολληθείσας ἀνακηρύξεις τῆς παραστάσεως ὦφθη καὶ ἄκοντός μου τὸ λ διπλοῦν ἐν τῷ «*Eïte τρελῆ*» καὶ μέχρι σήμερον, ὁσάκις ἐπαναφέρεται εἰς τὴν σκηνὴν τὸ αὐτὸ τοῦτο δράμα, πάντοτε διὰ δύο λ γράφεται, προστιθεμένης καὶ οὕτω τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὀνόματός μου ὡς μεταφραστοῦ.

Μὰ τὴν γραμματολογίαν θέλουσαν τὸν σκύλον ὄχι σκύλλον, καὶ τὸν μυελὸν καὶ (διὰ Χριστὸν) σαλὸν, ὄχι μυελλον καὶ σαλλον, καὶ τὸν τρελὸν ὄχι τρελλον, καὶ μὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς σεβαστοὺς γλωσσολόγους, ἀπὸ τοῦ Κοραῆ μέχρι τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντίου, κἀγὼ τὸν τρελὸν ὡς τρελὸν χαρακτηρίζω δι' ἑνὸς μόνου λ, ἀγνοῶν διὰ ποῖον λόγον ἀνατρέποντα τοὺς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν νὰ τὸν γράφω τρελλον.

Οὐγὼ, Φιγαρὼ, ῥεζεδαῶ, Παναμᾶς

Καλὴ εἶνε ἡ γαλλικὴ γλῶσσα· κ' ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ ὡς γλῶσσαν εὐχαριν καὶ τῆς πρώτης ἀνάγκης, προκειμένου περὶ μαθήσεως ξένης τινὸς

γλώσσης· ἀλλ' εἶνε εὐχαρις εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς λέξεις· εὐθὺς ὅμως ὡς πειραθῆ νὰ προφέρῃ ξένας, ἄς μὲ συγχωρήσῃ, — καθίσταται γελοιοπάτη.

Παραδείγματος χάριν, τίς ποτε ἔδωσε προσοχὴν εἰς τὴν προφορὰν ἱερέως γάλλου, ἀπαγγέλλοντος τὰς λατινικὰς εὐχὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του, καὶ δὲν ἐγέλασεν ἀκούων τὸ *Πάτερ νόστερ* (Πάτερ ἡμῶν) προφερόμενον ὑπ' αὐτοῦ *Πατέρ νοστέρ*, καὶ ἔπειτα τὸ *Πάνεμ νόστρουμ κουοτιδιάνουμ* (τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον) *πανέμ νοστρόμ κιουοτιδιανόμ* ;

Διατί ὁ Γάλλος προφέρει οὕτω ; Διότι ἡ γλώσσά του, κατὰ φυσικὸν αὐτῆς κανόνα, τονίζει τὰς λέξεις, οἰκείας εἴτε ξένας, πάσας εἰς τὴν λήγουςαν. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἰδίων των λέξεων, ἢ καὶ τῶν ὅσας ἐξεγάλισαν ἐρανισθέντες ἐκ τῶν ἄλλων γλωσσῶν, οἱ Γάλλοι εἶνε κύριοι, ὀφείλει δὲ καὶ πᾶς μὴ Γάλλος οὕτω νὰ προφέρῃ καὶ νὰ τονίξῃ αὐτάς· ἀλλὰ περὶ τῶν ξένων λέξεων ὅσας γράφουν ἀπαραλλάκτους, μάλιστα δὲ τὰ κύρια ξένα ὀνόματα, ταῦτα, ἂν ὁ Γάλλος δὲν δύναται νὰ προφέρῃ ἢ νὰ τονίξῃ ὡς αὐτὰ ἀπαιτοῦν, ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ δυνάμενοι τοῦτο, μωρὸν καὶ ἄτοπον εἶνε νὰ συμμορφώμεθα μετὰ τῆς γλωσσικῆς παρακρούσεως τοῦ Γάλλου, παραπαίοντες μετ' αὐτοῦ κατὰ τὸν τονισμόν.

Ἡ λατινὶς φωνὴ θέλει *πάνεμ νόστρουμ* νὰ προφέρωμεν, ἤτοι νὰ τονίζωμεν ἐπὶ τῆς παραληγούσης τὰς λέξεις *panem nostrum*, λέξεις εἰς αὐτὴν ἀνηκούσας καὶ ὑπὸ τῶν ἰταλῶν οὕτω προφερομένας μέχρι σήμερον· λοιπὸν ἀνάγκη νὰ προφέρωμεν καὶ ἡμεῖς *πάνεμ νόστρουμ*, καὶ ὄχι καθὼς οἱ γάλλοι *πανέμ νοστρόμ*. Οὕτω δὲ καὶ ἂν οἱ Γάλλοι προφέρωσι τὸν ἐξιταλισθέντα Ζακύνθιον ποιητὴν Οὐγον Φόσκολον, *Οὐγὼ Φοσκολό*, τὴν Πανάμαν, *Παναμᾶν*, τὴν οἰνάνθην ῥεσδέαν ἢ ῥεζέταν, *ῥεζεδᾶν*, τὸν Φίγαρον, *Φιγαρό* καὶ αὐτὸν τὸν Βίκτωρα Οὐγόν των *Οὐγὼ*, (ἂν ὄχι *Hugues*) οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν νὰ προφέρωμεν, ὄχι καθὼς οἱ Γάλλοι οἱ φυσικῶς ἀδυνατοῦντες νὰ παροξυτονῶσι τὰ παροξύτονα, ἀλλὰ καθὼς τονίζει αὐτὰ τὸ ἔθνος εἰς ὃ πᾶσα λέξις ἀνήκει.

Οἱ Ἰσπανοὶ ὠνόμασαν πρῶτοι Πανάμαν (εἰς θηλυκὸν γένος) τὴν πόλιν, ἣτις κεῖται ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ἰσθμοῦ τῆς μέσης Ἀμερικῆς· *Πανάμα* δὲ σημαίνει ἰσπανιστὶ τόπον ἀφθονοῦντα ἰχθύων· ἀλλ' ἡμεῖς ἀπροσεκτῆσαντες εἰς τοῦτο, δὲν ἐλάβομεν τὴν προφορὰν καὶ τὸ γένος ἐκ τοῦ στόματος τῶν πρώτων ὀνοματουργῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ στόματος τῶν μὴ κατορθούντων νὰ προφέρωσιν ὀρθῶς, ὡς ἐκεῖνοι. Ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι τὴν Πανάμαν τονίζουν, ἕνεκα τῆς γλωσσικῆς ἀνεπιτηδειότητός των, ἐπὶ τῆς ληγούσης, ἐν τῇ γεωγραφίᾳ παντὸς ἑλληνικοῦ σχο-

λείου έπεβλήθη εἰς τοὺς ἀθώους μαθητευομένους ἑλληνόπαιδας ἢ παραπαίους αὐτῶν Γάλλων προφορᾶ — νὰ λέγωσιν ὁ *Παναμάς*, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἢ *Πανάμα*, ἢ ὁ ἰσθμὸς ἢ ὁ κόλπος τῆς *Πανάμας*. Τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐτονίζετο καὶ ἡ *Γουατεμάλα Γουατεμαλάς*, ἐπειδὴ καὶ ταύτην εἰς ἀρσενικὸν γένος μετέβαλε καὶ οὕτω τονίζει ἢ γαλλικὴ γλῶσσα (*le Guatemala*). Ἄλλὰ μήπως ἡ εὐλογημένη αὕτη γλῶσσα δὲν μεταβάλλει καὶ πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων τό τε γένος καὶ τὸν τονισμόν; Μὴ δὲν λέγει τὴν θυμέλην τῶν ἀρχαίων θεάτρων, *le thymélé*; — *le*, πρὸς θεοῦ, ἀντὶ *la*!

Πολὺ ὑποπτεύω μὴ καὶ ὁ Καναδᾶς ἔπαθε τὸ αὐτό, ἐκ τοῦ πορτογαλλικοῦ θηλυκοῦ ὀνόματος *canada* (ἢ *κανάδα* τῆς *κανάδας*), ὃ ἐστὶ μέτρον μήκους ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Πορτογάλλοις: ἐπειδὴ πόθεν ἄλλοθεν; Ὑπῆρξέ ποτε φιλόσοφος τις ἐν τῇ Ἰνδικῇ Καναδᾶς καλούμενος, ἀλλ' ἐξάπαντος οἱ Πορτογάλλοι δὲν ἐσκέφθησαν νὰ τιμῆσωσιν ἐκείνου τὸ ὄνομα.

Καὶ ὅμως θὰ ἐξακολουθῶσιν οἱ γεωγραφίαν διδάσκοντες εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα νὰ λέγωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ὁ Καναδᾶς, καὶ ὄχι ἢ Κανάδα! ὁ Παναμάς, καὶ ὄχι ἢ Πανάμα, θύοντες οὕτως εἰς τὴν γαλλικὴν προφορᾶν.

Τὸν αὐτοκράτορα οἱ Ἰάπωνες ὀνομάζουσι *mikado*: οὕτω γράφουσι τὴν λέξιν οἱ Γάλλοι, οἵτινες καὶ προφέρουσι *mikado*. Τώρα, τίς δύναται νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὴν γαλλικὴν προφορᾶν; *Μικάδο*ν ἄρα γε τὸν προφέρουσι οἱ Ἰάπωνες, *μικαδο*, ἢ *μικαδὸν* κατὰ τοὺς Γάλλους;

Τὸν *Hamlet* τοῦ Σαικσπέρου, ὄνομα δανικὸν προφερόμενον Ἄμλετ ὑπὸ τε τῶν Δανῶν καὶ τῶν Ἀγγλων, οἱ Γάλλοι προφέρουσι Ἄμλέτ· καὶ ἡμεῖς δὲ, τυφλῶς στοίχοντες τῇ γαλλικῇ προφορᾷ, μεταφράζομεν καὶ ἀναβιβάζομεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν Ἄμλετον ὡς Ἄμλέτον. Καὶ ἐξακολουθοῦμεν Ἄμλέτον νὰ τὸν ὀνομάζωμεν, τὸν ταλαίπωρον, ἀφοῦ τὸ δημόσιον οὐδ' ἐφθάρῃ ἤδη εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνεξελληνίστου ἑλληνοῦ μεταφραστοῦ, ὅστις καὶ κατ' ἄλλο ἤμαρτεν εἰς τὴν γραμματικὴν, ὅτι μὲν σὺν λ δὲν συμπροφέρονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀπαιτούση τὴν παρένθεσιν τοῦ π, ὡς Ἄμπλέτος, καὶ οὐδέποτε Ἄμλέτος· ἢ τὸ ὀρθότερον Ἄμπλέτος καὶ οὐδέποτε Ἄμλετος.

Στοιχεῖα ταῦτα καὶ ἄλλα καὶ αὐτῶν τῶν πρωτοπειρῶν τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς: ὃ δ' ἀμαθῆς εἰς τοσοῦτον, ἐξάπαντος ἀμοιρεῖ ἐνὸς τῶν καλῶν συστατικῶν τῆς εὐγενείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ ἐξελεγχθῇ ὡς οὔτε μὲν λογιώτατος, ἀλλ' οὔτε ὅσον λόγιος πρέ-

πει νὰ ἦνε πᾶς ἄνθρωπος κόσμιος, ἢ (ὡς συνήθως λέγεται) ἄνθρωπος τοῦ καλοῦ κόσμου. Βεβαίως, τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ λογίζεται ὡς πρόσωπον τῆς καλῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξεως ὁ μὴ λαλῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν ὀρθῶς, καθ' ἃ σήμερον ἔχει ἡ γλῶσσα, καὶ ἅμα ἀνεπιτηδεύτως.

Πλατεῖα ἐν θεάτρῳ

Ἐνωτέρω εἶπα *θυμέλην*, καὶ ἐμνήσθην ἐκ τούτου ὅτι πλεῖσται λέξεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ θέατρον τῶν ἀρχαίων καὶ ἀποτεθησαυρισμένοι ἐν τοῖς λεξικοῖς μένουσι ἀχρηστοί μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν, ἐνῶ ἐρανιζόμεθα τὰς τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν διὰ τὰς χρεῖας τῶν ἡμετέρων θεάτρων.

Οὕτω, *πλατεῖαν* λέγομεν (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *platea*), τὸν χώρον ὅστις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὠνομάζετο *ὀρχήστρα*. Ὡς ὑπάρχει γνωστὸν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀρχήστρας ἠγείρετο βωμὸς τοῦ Διονύσου, οὗτινος πέριξ ἴστατο ὁ χορὸς ᾄδων καὶ ἔστιν ὅτε ὀρχούμενος· ἐξ οὗ καὶ ὀρχήστρα ὁ τόπος. Σήμερον, ὅτε δὲν ἀπαιτεῖται βωμὸς, ὁ δὲ χορὸς ἀνεβιδιάσθη εἰς τὴν σκηνὴν ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ, ἔλειψεν ἡ ὀρχήστρα, τὸν δὲ τόπον αὐτῆς κατέλαβον ἐν μέρει μὲν οἱ μουσουργοὶ, τὸν πλεῖστον δὲ οἱ θεαταὶ, οὔτινες κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκάθηντο εἰς τὸ λεγόμενον *κοῖλον*.

Ὡστε ἀφοῦ τὸ κοῖλον κατέλαβε καὶ τὴν ὀρχήστραν μέχρι τῶν μουσουργῶν, κοῖλον δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ ἡ *platea* (γαλλιστὶ *parterre*), *θαυσάκριον* δὲ τὸ ἄνω τοῦ κοίλου ἰκρίωμα, τὸ μὴ διηρημένον εἰς θεωρεῖα (ὡς ὑπάρχει τοιοῦτος χώρος εἰς τὰ γαλλικὰ θεάτρα, κατὰ τοῦτο διαφέροντα τῶν ἰταλικῶν) θεωρεῖα δὲ τὰ θεωρεῖα αὐτά.

Δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ ὀνομάζεται ὀρχήστρα, εἰμὴ τὸ μέρος ὅπου γίνονται ὀρχήσεις. Ποῦ γίνονται αὐταὶ; Ἐπὶ τῆς σκηνῆς αὐτῆς. Λοιπὸν ἡ σκηνὴ νὰ ὀνομασθῇ καὶ ὀρχήστρα; — Ὁχι, νὰ ἐξακολουθήσῃ λεγομένη σκηνή, ν' ἀποσιωπηθῇ δ' ἡ ὀρχήστρα μέχρις οὗ οἱ Ἕλληνες ἐπανέλθωμεν (ἂν ποτε κατορθωθῇ νὰ ἐπανέλθωμεν) εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον· καὶ ἕως τότε λοιπὸν, ὅ,τι λέγουν οἱ Φράγκοι *orchestra* ἡμεῖς νὰ ὀνομάζωμεν *θυμέλην* τῶν μουσουργῶν, ἢ ἀπλῶς *θυμέλην*· τὸ δὲ ῥῆμα *orchestrer* (σημαίνει «διδευσθεῖν τὴν μουσικὴν πρὸς τὰ ὄργανα τῆς ὀρχήστρας») νὰ μεταφράσωμεν *προσοργανῶ*, ἢ ὅ,τι ἂν δόξῃ ὡς πιστότερον ἀποδίδον τὴν ἔννοιαν τοῦ *orchestrer* (ὀρχηστρῶ) παραδόξου ῥήματος, ἐξ οὗ καὶ *orchestration*, ἤτοι *προσοργάνωσις*.

Ἐν Ἀθήναις Ἰούλιος 1886.

Ι. ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ